

szinte megoldhatatlan problémák elé állítják a munkatársakat. Ezek már annak felismerésénél kezdődnek, hogy egy-egy konkrét könyv vagy más sajtótermék egyáltalán milyen nyelven „szól”. (A felismeréshez olyan listák nyújthatnak segítséget, amelyek felsorolják az egyes nyelvek nem sztenderd betűrendjeit. Referált cikkünk táblázata 63 nyelv vonatkozásában teszi meg ezt.)

A színvonalas automatizálásnak külön megoldásokat kell találnia a soknyelvűségből, következésképpen „sokbetűségéből” következő problémák kiküszöbölésére, hiszen egy-egy sztenderd klaviatúrán mindössze 26 latin és 32 cirill betű található. És ez egy olyan könyvtárban, mint amilyen a Külföldi Irodalom Oroszországi Állami Könyvtára (Vserossijskaa gosudarstvennaa biblioteka inostrannoj literatury = VGBIL), felettébb kevés. Sok kínlódás eredményeképpen a VGBIL 1996 óta alkalmaz egy olyan „manírt”, amely ha nem is hibátlan, sok tekintetben követésre méltó. Eközben a könyvtár egy hazai fejlesztésű, de kiegészítésekkel ellátott szövegszerkesztőt használ, a *Lexikont*.

A folyamat állomásai: a képernyőn két ablakot kell nyitni. A klaviatúrán kieszedett szöveget az egyik ablakba kell rendelnie a munkát végzőnek. Azokat a betűjeleket, amelyeket a klaviatúrán nem lehet megtalálni, a másik ablakban az egérrel végzett „rámutatással” kell a bibliográfiai leírás számára kiválasztani, illetve átvezényelni az első ablak szövegének megkívánt helyeire. E kiválasztáshoz összesen 238 kiegészítő vagy diakritikus jellel ellátott betűjel áll rendelkezésre, s ez lehetővé teszi bármely európai nyelven megjelent dokumentum egzakt bibliográfiai leírásának elkészítését. Ez az egér használatával végezhető munka egyébként a módszer fő előnye. Hátránya, hogy tíznél több kiegészítő jel esetén a leíró munka mindinkább lelassul. Szélső példa: a görög nyelvben 51 kiegészítő jel fordul elő. Érdekes, hogy a görög után a szlovák 20, a cseh pedig 17 kiegészítő jellel áll a lista második, illetve harmadik helyén. A magyar a maga 8 kiegészítő jelével a közölt lista középmezőnyében helyezkedik el.

/LEONOV, A.: Mnogoazyčie na standartnoj klavijature. = Biblioteka, 6. sz. 1999. p. 40–42./

(Futala Tibor)

Alkalmazói ETO-klubok

Miután összeomlott az ETO gondozásának-továbbfejlesztésének korábbi rendszere, felmerült a kérdés: hogyan tovább, hiszen a tudományos-műszaki fejlődés következtében szinte naponta születnek olyan „kifejezések”, amelyeknek nincs ETO-jelzetük. 1993-ban ezért Alan Gilchrist alkalmazói ETO-klubok szervezésére tett javaslatot.

Persze: az ETO-val kapcsolatban bizonyos klubszerű csoportosulások korábban is voltak, csak nem hívták őket kluboknak. Ezekben az alakulatokban általában ETO-tanácsadók és ETO-t használó osztályozók tömörültek. 1993 óta részint ezek alakultak át klubokká, részint pedig vadonatújuk is szerveződtek, főként egészen szűk, azokon belül azonban mélységi osztályozást kívánó szakterületeken. E klubok feladatköre változatos, mégpedig a helyi szükségleteknek megfelelően. Mindazonáltal akadnak bőven szinte minden klub munkájára jellemző feladatok is. Ezek például:

- az osztályozással kapcsolatos módszertani konzultációk;

- a felmerülő témák jelzeteinek szabványosítása, illetve az ezzel kapcsolatos döntések nyilvántartása;
- informálás az ETO jelzeteiben bekövetkezett változásokról és kiegészítésekről;
- konzultációk az automatizált könyvtári katalógusok ETO-alkalmazásairól;
- az ETO-táblázatok nemzeti kiadásának elkészítése;
- a Master Reference File nemzeti változatának elkészítése, illetve eljuttatása a klubban tömörült osztályozókhoz;
- meghatározott ETO-részletek revíziójának javaslata, ezek bejelentése az ETO-konzorciumnak, és közzététele az Extensions and Corrections oldalain;
- az ETO betűrendes indexének tezaurusszá alakítása és információkeresésre történő felhasználása az automatizált könyvtári katalógusokban.

Napjainkban már sok országban találunk ilyen ETO-klubokat. Közülük néhány olyan, amely példáuladásra is alkalmas:

- németországi, ausztriai és svájci német nyelvű osztályozók 1993-ban spontán módon keletkezett klubja, a DACH-Konferenz;
- német alkalmazók által életre hívott klub, az Arbeitsgruppe DK, amely a Gesellschaft für Klassifikation mellett működik;
- az észt könyvtárosegylet kebelében megalakult osztályozó és tárgyszavazó munkacsoport, amely az ETO nemzeti táblázatainak kiadását gondozta;
- a portugál nemzeti könyvtár menedzselte PORBASE projekt keretében létesült alkalmazói klub, amelyben kb. 100 intézmény vesz részt, 84%-ban olyan könyvtár, amelynek az ETO-n ki-

vül nem áll rendelkezésére másféle osztályozó rendszer;

- 1997-ben jött létre a TINLIB-et használó nagykönyvtárak részvételével az ETO román nemzeti bizottsága.

A klubok tagsága mindenekelőtt az internet révén áll egymással kapcsolatban.

/SOSIŃSKA-KALATA, Barbara: Klub Użytkowników UKD. = Bibliotekarz, 7–8. sz. 2000. p. 17–21./

(Futala Tibor)

Felsőoktatási könyvtárak finanszírozása Lengyelországban

Lengyelországban a felsőoktatás (főként az egyetemi oktatás) mostohagyerekei a könyvtárak. Ez részint a finanszírozás módjából, a könyvtárak szervezeti alávetettségéből, a szponzorszerzési nehézségekből és abból következik, hogy a Tudományos Kutatási Bizottság szűkkeblűséget tanúsít megfelelő pályázatok kitűzésében, részint pedig abból, hogy az egyetemek és a főiskolák tudományos kutatói és oktatói is lépten-nyomon (pl. szakirodalmi tevékenységükben) megfelelnek az egyébként általuk intenzíven használt könyvtárakról, azok működési-fejlesztési szükségleteinek „elővezetéséről”. Sőt: inkább az ellenkező tendencia figyelhető meg a mondott és nyomtatott közbeszédben: a könyvtárak túlságosan drágák, jó volna, ha takarékosabban, kevesebb pénzbe kerülve működnének.

És valóban: a könyvtári munka, a könyvtárak megfelelő színvonalon való működtetése nem olcsó dolog. Azt is elmondhatni: mindegyre drágább. Viszont azt is tudni kellene: a kor színvonalán álló szakirodalmi és információellátás nélkül reménytelen annak az elmaradásnak fokozatos behozása, amely a nyugati színvonalhoz képest jellemzi a lengyel tudományosságot.

A könyvtárosokat eleddig – sajnos – korántsem csak az ő hibájukból érdemben nem vonták be azokba a vitákba, amelyek a tudomány finanszírozási szükségleteivel kapcsolatban zajlanak. Pedig a Tudományos Kutatási Bizottság igencsak jól

tenné, s ennek itt is az ideje, ha a könyvtárosokkal vállaltva kimunkálná a tudományos és felsőoktatási könyvtárak „testre szabott” finanszírozási rendszerét.

Nem tagadja senki: a szóban forgó könyvtárak működésében bizonyos magatartásokat is el lehetne érni, ám e célból körükben restrukturizációt és modernizációt kellene véghezvinni, ami kezdetben pluszkiadásokat tenne szükségessé, olyan kiadásokat, amelyeket a jelenlegi finanszírozási rendszerben egyszerűen nem lehet előteremteni. Azután szükség volna olyan speciális programok meghirdetésére, illetve pályázatok kiírására is, amelyek élénkítenék a jelentősebb vállalkozások elindítása iránti hajlamot. Célszerű volna, ha ezek a programok és pályázatok államilag (a költségvetésből közvetlenül következők) volnának. Ebben az esetben a szükséges jogszabályi módosításokat is áttételek nélkül lehetne abszolválni.

Önkritikaként írja a szerző: a vezető kádereknek hozzáértőbben kellene gazdálkodniuk, a gazdasági munkát láttatóbban prezentálniuk a fenntartói környezetben, különféle mutatókat kidolgoztatniuk a költségek reális indoklására, egyszerűen: korszerű menedzserré kellene válniuk.

/JAZDON, Artur: Finanse bibliotek uniwersyteckich w Polsce. Problemy i propozycje. = Przegląd Biblioteczny, 68. köt. 1–2. sz. 2000. p. 59–75./

(Futala Tibor)